

Bijlage 9: Experimenten gekoppeld aan bouwstenen met visie en moderatie

	Bouwsteen	onderdeel	MT-Docenten-leerlingen	Good practice Reynaert	Good practice Vathorst	Corlaer	Ravelijn	Bernardinus	Bataafs Lyceum
Visie Sophianum →	kennisvergaring	Actief kennis constructiemodel	Wereldburger		Korte instructies, daarna zelfstandig met stof aan de slag (via ELO)	Actief met lesstof (leerjaar 1 en 2 via ELO)	Korte instructies (max 30 min in blokkuur 90 minuten) daarna zelfstandig met stof aan de slag (via ELO)		Masterclass OB
	Context van het leren	Samenwerkend leren	Leerling-participatie		Een van de vier vaardigheden die geleerd wordt Diverse niveaus en leerjaren bij elkaar om samenwerking te leren Leerhuisconstructie	Werkdomein In groepjes van 4, in duo's gekoppeld			
	Informeel leren	Versterkt talen-onderwijs Buitenschoolse activiteiten Maatwerk		Extra uitdaging gymnasium Buitenschools project	2 projectweken (coördinator aangesteld)	Deelname aan goed doel project			

Leerfuncties	<p> affectief Juiste professionele omgang docent-leerling </p>		<p> Mentor drie keer per week contact (onderbouw) Coaching docent </p>	<p> Inzet lesassistent Coaching docent Duidelijke rol mentor op werkdomein </p>	<p> Onderwijsassistent is vast aanspreekpunt op domein </p>			
	<p> Leer-middelen Kwalitatieve lesboeken Own device </p>	<p> Vak-overstijgend Computer-gestuurde lesprogramma's </p>	<p> Onderbouw: Computergestuurde lesprogramma's Bovenbouw: computergestuurd naast boeken </p>	<p> Chromebook (brugklas) Computers per 2 ll op vaste plaats werkdomein boeken </p>	<p> Eerst laptop, daarna I-pad aangeschaft 90 % digitale methode Methodes als basis voor leertaak </p>	<p> Lln leren voor toets liever met boek ipv elo </p>		
	<p> zelfsturing wereldburger </p>	<p> Zeer beperkt maatwerk op VMBO </p>	<p> Zelfstandig werken, zelf leerstrategie kiezen, regie nemen, reflecteren Onderbouw: leerlingen kiezen voor verschillende niveaus (VMBO, HAVO, VWO) 2 projectweken (coördinator aangesteld) </p>	<p> ll maakt eigen planning binnen vastgesteld tijdpad coaching docent zelfstudie-opdrachten </p>	<p> Leertaak moet binnen week af zijn, beperkte zelfsturing </p>	<p> Lln krijgen geen feedback na het maken van diagnostische toets Minder gemotiveerd/geconcentreerd </p>		

	Sturing leerfuncties	Directe instructie	Goede uitleg		Korte instructie, max 20 minuten	Klassikale uitleg (indien nodig)	Maximaal 30 minuten van 90 minuten in didactische carrousel		Hoorcollege Videolessen
		Geprogrammeerde instructie	digitalisering		Computergestuurd met name onderbouw	Computergestuurd leerjaar 1 en 2	Docent bepaalt middels leertaken, computer is middel		
		Rolwisselend onderwijzen	leerling participatie		Accent ligt op stapsgewijs proces naar zelfstandig leren				
	Leeromgeving	Authentiek onderwijzen	Wereldburger leerling participatie	Deelname buitenschools project i.s.m. bedrijfsleven	Inzet native speakers bij talen Eindvoorstellingen/opdrachten	WON-academie Inzet native speakers bij talen			
		Praktijk als context	Wereldburger leerling participatie	Deelname buitenschools project i.s.m. bedrijfsleven	Eindvoorstellingen/opdrachten	WON-academie			
	Informatie-omgeving	Meer en beter gebruik moderne media		Goed gebruik moderne media Grote eindopdrachten als afsluiting	WON-academie Keuzewerktijd opdrachten				

		Interactie-omgeving	Voorwaarde: Sociale en professionele omgang docent → leerling		Accent op samenwerkend leren	Inzet lesassistent Voorwaarde: Coachende rol mentor werkdomein	domeinleren		
		Doe-omgeving			Grote eindopdrachten als afsluiting (veel aandacht voor kunst)	Technieklein WON-academie	Technieklein	Lln moet praktische opdrachten kunnen uitvoeren, dit kan nu niet-> parallelklassen	
	Fysieke leeromgeving	school	own device gebruik door leerlingen	Laptops zorgklassen	Leerhuizen Own device Veel ruimte voor kunstonderwijs (theater, atelier, studio, sciencelab)	Werkdomein (leerjaar 1 en 2 op computer)	Laptops/I-pads Domeinen (basis,kader, mavo) Instructielokalen /specials	ICT moet op orde zijn	

		extern	Meer en beter gebruik moderne media Versterkt talenonderwijs Buitenschoolse activiteiten wereldburger	Deelname buitenschools project i.s.m. bedrijfsleven		WON-academie			
	Ordering curriculum	Individueel onderwijs	Heterogene groepen maatwerk	maatwerk	Door computer gestuurd Maatwerk (vak op diverse niveaus te volgen) Heterogene groepen	Door computer gestuurd maatwerk	Groepen variërend van 27-50 leerlingen, begrip 'klas' losgelaten Maatwerk (via groepssamenstelling in carrousel)		Modules BB
		Fasen-onderwijs							

	groepsamenstelling	heterogeen	Heterogeniteit groepen op cognitief gebied (vmbo)		Heterogeniteit groepen (o.a. diverse leerjaren combineren voor bepaald vak, vakken combineren in leerhuis)		Homogene groepen maar worden op cognitief gebied op maat bediend in didactische carrousel	Duurt lang eer de docent de lln kent; staan niet als groep maar individueel in bestand	
	toetsing	formatief	Versterking leerlingenparticipatie Wereldburger		Accent op vaardigheden (leren leren), door TNO onderzocht.	Accent op vaardigheden Rtti toetsing (als begeleidingsinstrument)			
		summatief		Resultaatgericht toetsen	Opdrachten, toetsen, presentaties	Rtti toetsing	Cito en andere genormeerde toetsen		
	zorg		Aandacht voor individuele leerling	Zorgklassen	Weinig autistische leerlingen ivm prikkels leerhuis. Mogelijkheden voor voor visueel/auditief/lichamelijk beperkten Docenten hebben meer tijd om te begeleiden	Inzet lesassistent Coaching mentor	Inzet onderwijsassistent Rol mentor binnen domein (gekoppeld aan team)		

	Leerinhoud	Vakoverstijgend		Vakoverstijgend onderwijs Modules Deelname buitenschools project i.s.m. bedrijfsleven			Per blokkur vakken uit 1 cluster Mens en communicatie/ mens en maatschappij/ mens en natuur/mens en techniek/mens en cultuur		Master-Class Externe wedstrijden Stromen-land
		thematisch	Versterking leerlingparticipatie		Thematisch, blokken van 6 weken. Cultuurhistorisch van aard. grote aandacht voor kunstvakken	Thema-uren Werktijdopdrachten kunnen thematisch van aard zijn			

Bijlage 10: Uitgewerkte bouwstenen met experimenten, voor- en nadelen en randvoorwaarden

Bouwsteen: kennisvergaring: actief kennisconstructiemodel		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor kennisvergaring: actief kennisconstructiemodel?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • O&O Technasium • Profielwerkstuk • Praktische opdrachten 	Leerlingen: Leren variatie aan vaardigheden, Verantwoordelijk voor proces Bepalen veel zelf Gebruik ICT Praktisch eindproduct Docenten: Moeten veel samenwerken Biedt uitdaging	In begin grote werkdruk	ICT moet goed functioneren Goed ingerichte werkplaats Ontwikkeltijd nodig.
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Korte instructies, daarna zelfstandig aan de slag met de ELO • Masterclass • Stromenland 	Verantwoordelijkheid voor eigen leerproces Leerlingen werken samen	Voor docent moeilijk te beoordelen want resultaten kunnen divers zijn.	Werken met grotere en open opdrachten

Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Verbinden van binnen- met buitenschools leren APS 	Breder kijken dan school alleen Je hoeft niet alleen docenten in te zetten Meer aansluiten bij belevingswereld van de leerlingen	Organisatie Leerdoel staat niet vast, moeilijk te monitoren door docenten	
---------------------------------------	---	--	--	--

Geschiktheid voor krimp	Je hoeft niet alleen docenten in te zetten.
--------------------------------	---

Verbonden met context van het leren , leerfuncties, sturing leerfuncties, leeromgeving, fysieke leeromgeving, ordening curriculum, toetsing,

Bouwsteen: context van het leren Onderdeel samenwerkend leren		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor context van het leren: samenwerkend leren?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • Projectonderwijs • Technasium • Profielwerkstuk 	Vorbereiden op 21 ^e century skills Leren van elkaar Sociale verbondenheid Andere kant van leerling blijkt	Sommige leerlingen kunnen zich verschuilen, niet individueel aanspreekbaar	Goed gestructureerde opdrachten die voldoen aan de eisen van samenwerkend leren. Meeliften ondervangen doordat leerlingen elkaar mee beoordelen.
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Wordt als vaardigheid aangeleerd • Diverse niveaus en leerjaren bij elkaar • Leerhuisconstructie • Groepjes van 4 in duo's gekoppeld • Open opdrachten Masterclass • Stromenland 	Algemene voordelen van samenwerkend leren	Na verloop van tijd demotiverend voor de leerling	
Informatie uit overige bronnen	--			

Geschiktheid voor krimp	In principe grotere groepen mogelijk en werken met onderwijsassistenten.
--------------------------------	--

Verbonden met: sturing leerfuncties, leerfuncties, leeromgeving, fysieke leeromgeving, leerinhoud, kennisvergaring , context van het leren

Bouwsteen: context van het leren Onderdeel informeel leren		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor context van het leren: informeel leren?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • Versterkt talenonderwijs • Buitenschoolse activiteiten • Internationalisering • MAS • Stages 	Leerlingen halen ERK-certificaat Leren en respecteren van andere culturen Wereldburger	Kost ouders veel geld Kost de school geld, taakuren Kost docenten veel tijd Leerdoel staat niet vast (buitenschoolse activiteiten) Niet verplicht, alternatief aanbieden aan leerlingen	Contacten moeten goed zijn Grote bereidheid van docenten Coördinatoren noodzakelijk
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Extra uitdaging gymnasium/ Masterclass • Buitenschoolse projecten /wedstrijden • Modules volgen op vervolgonderwijs 	Profilering afdeling Levert meer uitdagende opdrachten op Sluit meer aan bij interesse leerling, motivatieverhogend		
Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Verbinden van binnen- met buitenschools leren APS 	Breder kijken dan school alleen Je hoeft niet alleen docenten in te zetten Meer aansluiten bij belevingswereld van de leerlingen	Organisatie Leerdoel staat niet vast, moeilijk te monitoren door docenten	

Geschiktheid voor krimp	Meer extern leren kán voor extra ruimte van de leerkracht zorgen
--------------------------------	--

Verbonden met: leerfuncties, sturing leerfuncties, leeromgeving, fysieke leeromgeving, groepssamenstelling, toetsing, leerinhoud,, kennisvergaring

Bouwsteen: leerfuncties onderdeel affectief		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor affectief leren?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • mentoraat 	Mentor fungeert als vast aanspreekpunt van de leerlingen		Mentoraat wordt meer maatwerk. Mentoruur moet niet vast in het rooster staan, maar moet flexibel ingezet kunnen worden.
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet vaste lesassistent. • Een duidelijke rol van de mentor op leerdomein. • Coachende rol van docent(en). • Peerleaders: leerlingen als hulpmentor, bijlessen (Hengelo) • Landelijke wedstrijden Olympiades • Actieve bijdrage van leerlingen bij beleid • PBS (=positive behaviour support) 	Lesassistent fungeert als vast aanspreekpunt van de leerlingen. De mentor kent zijn mentorleerlingen goed. Betere samenwerking tussen docent en leerling. Motiverend: sociale verbondenheid neemt toe. Goede PR Leerlingen worden uitgedaagd: kiezen meer vakken. → trots op je prestatie /gevoel van eigenaarschap		Er moet een open werksfeer zijn. DOLA (docent op loopafstand) Aandacht voor motivatie door docenten Leerlingen trainen met certificaten Rol van ouders moet veranderen Scholing van docenten

Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none">• Flipping the classroom	Binnen de les meer tijd om te begeleiden	Minder controle	
---------------------------------------	--	--	-----------------	--

Geschiktheid voor krimp	Grotere groepen mogelijk met onderwijsassistenten en docent. Brede inzet van leerlingen			
--------------------------------	--	--	--	--

Verbonden met: sturing leerfuncties, leeromgeving, toetsing, zorg, context van het leren

Bouwsteen: leerfuncties onderdeel leermiddelen		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn de randvoorwaarden voor goed gebruik van leermiddelen?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • Kwalitatieve lesboeken. 	Duidelijke opbouw. Doorlopende leerlijn. Voldoet aan eindtermen.	Duur. Docenten volgen vaak alleen maar het boek. Vaak weinig differentiatiemogelijkheden. Zware boekentas. Meeneemdiscipline.	Eenduidige afspraken over meeneemdiscipline. ELO moet goed functioneren. Technologie rondom ICT moet goed functioneren.
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik van laptops, computers en own devices, soms in combinatie met boeken. • Computergestuurde lesprogramma's. • E-class met PAL • Videolessen 	Goede monitoring (via ELO). Leerlingen kunnen in hun eigen tempo werken. Biedt mogelijkheden tot niet- plaats-, tijd- en persoonsgebonden leren. Leerlingen kunnen meer op maat begeleid worden. Mogelijkheid tot elektronisch toetsen (bijv. WIN-toets)	Leerlingen leren liever van een docent en uit een boek (voor een toets). Afhankelijk van technologie. Werkdruk docent neemt toe i.v.m. monitoring.	Leerling verantwoordelijk voor own device Draadloos netwerk nodig Dropbox VO-content Docenten moeten goed geschoold worden
Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Flipping the classroom IIO • Filmpjes leerlingen voor leerlingen IIO • Videolessen IIO 	Meer tijd om te coachen	Te weinig afwisseling zorgt voor demotivatie leerlingen	

Geschiktheid voor krimp	Mogelijkheid voor werken met grotere groepen door inzet onderwijsassistenten. (stagiaires) Verschillende niveaus door elkaar (is een mogelijkheid). Brede inzetbaarheid ELO en ICT. ICT: begin investering, daarna goedkoop. Mogelijkheid tot elektronisch toetsen (bijv. WIN-toets)
--------------------------------	--

Verbonden met: kennisvergaring, context van het leren, zelfsturing, sturing leerfuncties, leeromgeving, fysieke leeromgeving, ordening curriculum, toetsing, leerinhoud

Bouwsteen: leerfuncties onderdeel zelfsturing		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor leerfuncties onderdeel zelfsturing ?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • MaS • Internationalisering • ELOS-school • PWS (bovenbouw) • O&O (onderbouw)(doe-omgeving) • Eduscrum • Projectonderwijs VMBO 	<p>Horizon verbreden. Leerlingen voorbereiden op vervolgopleiding en de maatschappij. Leerlingen leren verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces te nemen. Motiverend: autonomie van de leerling. Meer oog voor de individuele leerling.</p>	<p>Organisatieverandering. Werkdruk neemt toe door ontwikkeltijd en procesbegeleiding van de leerling(en).</p>	<p>Docenten moeten goed kunnen coachen. Opdrachten moeten goed uitgeschreven worden. Leerlingen worden in hun zelfsturing getraind/ begeleid. Er moet rekening worden gehouden met exameneisen. Diagnostische toetsen vereisen inhoudelijke feedback.</p>
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Eigen planning maken. • Open opdrachten. (binnen Masterclass, Bataafs Lyceum) • Keuze-uren (Bataafs Lyceum) • Leerlingen kiezen voor eigen niveau. • 2 projectweken (coördinator aangesteld) 	<p>Het klassensysteem wordt losgelaten. Flexibeler gebruik van ruimtes. Motiverend: autonomie van de leerling. Ruimte voor samenwerkingsopdrachten. Leerlingen worden meer begeleid en gecoacht. Leerlingen leren (studie)vaardigheden. Sluit meer aan op aangeleerde vaardigheden basisonderwijs.</p>	<p>Te veel ICT werkt demotiverend. Leerinhoud sluit niet aan op het centraal examen. Werkdruk i.v.m. individuele begeleiding en feedback neemt toe.</p>	

<p>Informatie uit overige bronnen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gepersonaliseerd leren oa APS • Zelfsturing als een onderdeel van blended learning IIO • Traditionele vernieuwingsscholen IIO • Leerlingen kiezen meer zelfstandig hun leerroute, de docent krijgt een meer coachende rol en het leerproces een meer open vorm (het leerproces ligt niet vast) • Keuze-uren (Sintermeerten) 	<p>Je kunt betere begeleiding leveren.</p> <p>Keuze-uren voldoen aan behoefte van leerling</p>	<p>Weinig ervaring in Nederland (gepersonaliseerd leren) Te veel ICT werkt demotiverend.</p>	<p>Vakdocent moet beschikbaar zijn voor de keuze-uren</p>
--	--	--	--	---

<p>Geschiktheid voor krimp</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijkheid voor werken met grotere groepen door inzet onderwijsassistenten(stagiaires). • Verschillende niveaus door elkaar (is een mogelijkheid). • Brede inzetbaarheid ELO en ICT. • Vaardigheden worden tijdens de lessen aangeleerd. Hierdoor kan het mentoruur anders besteed worden. • Keuze-uren: groepen zullen goed gevuld zijn, docent heeft in principe geen voor-en nawerk
---------------------------------------	--

Verbonden met: groepssamenstelling, leerinhoud, leermiddelen, sturing leerfuncties, context van het leren , kennisvergaring, leeromgeving, fysieke leeromgeving, toetsing, ordening curriculum, affectief

Bouwsteen: sturing leerfuncties Onderdeel directe instructie		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor sturing leerfuncties directe instructie?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • Klassikale uitleg/instructie 	Voor docenten overzichtelijk	Niet alle leerlingen hebben dezelfde klassikale uitleg nodig	Docenten moeten goed zicht hebben op wat leerlingen aan instructie nodig hebben
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Korte instructie aan groepen • Inzetten hoorcollege Bernardinus/ Bataafs Lyceum • Videolessen 	Spanningsboog blijft goed Meer tijd voor verwerking Geeft docent meer gelegenheid voor individuele begeleiding Grote groepen in 1 keer bediend Instructie hoeft maar 1 keer Met meerdere scholen tegelijk werken (videolessen) Door experts in te zetten, worden eigen leerkrachten geprofessionaliseerd	Ordeproblemen groter In onderbouw blijft toezicht bij videolessen noodzakelijk	Nadenken over inrichting ruimte inclusief apparatuur Docenten moeten goed geschoold worden (videolessen)
Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Inzetten hoorcollege APS 	Grote groepen in 1 keer bediend Instructie hoeft maar 1 keer	Ordeproblemen groter	Geschikte ruimte Personeel inzetten bij grotere groep Hoorcollege combineren met toepassing lesstof

Geschiktheid voor krimp	Inzetten hoorcollege Korte instructie geven biedt mogelijkheden voor het flexibel inzetten van groepen en docenten Breed aanbod gegarandeerd door videolessen
------------------------------------	---

Verbonden met: leerfuncties, leeromgeving, fysieke leeromgeving, ordening curriculum, groepssamenstelling, leerinhoud, context van het leren

Bouwsteen: sturing leerfuncties geprogrammeerde instructie		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor sturing leerfuncties geprogrammeerde instructie?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • Pilot onderzoek PRF 	Differentiatie is mogelijk (op 3 niveaus) De leerresultaten waren beter	Teveel werk op computer demotiveert Vraagt heel veel voor-en nawerk van docent	ELO moet goed functioneren Leerlingen moeten toegang tot ELO hebben
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Computergestuurd onderbouw • Leertaken m.b.v. de computer 	Leerlingen kunnen op eigen tempo werken Plaats-, tijd- en docentonafhankelijk Tijdens de les zijn er meer mogelijkheden voor een docent om andere taken te doen	Vraagt heel veel voor-en nawerk van docent Het programma ligt erg vast	Inzet van onderwijsassistent voor de klas vereist een DOLA (=docent op loopafstand) Feedback blijft nodig Scholing docenten nodig voor i-didactiek
Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Flipping the classroom (APS) • Filmpjes leerlingen voor leerlingen • E-class met PAL (allemaal via IIO) 	Instructie kan onbeperkt buiten de les plaatsvinden Er is veel materiaal voorhanden Plaats-, tijd- en docentonafhankelijk Leerlingen leren veel van eigen uitleg geven	Je kunt niet meteen vragen als je iets niet snapt Werktijd van docenten wordt opgerekt Het vinden van goed materiaal kost tijd Te weinig geschikt materiaal voor bovenbouw	ELO moet goed functioneren Leerlingen moeten toegang tot ELO hebben Inzet van onderwijsassistent voor de klas vereist een DOLA Feedback blijft nodig Scholing docenten nodig voor i-didactiek

Geschiktheid voor krimp	Het begrip “klas” kan losgelaten worden. Door leerlingen een individueel traject aan te bieden kan er flexibeler omgegaan worden met groepen/ lestijd/ruimtes. PAL (=persoonlijk assistent leraar) kan taken docent uit handen nemen.
--------------------------------	---

Verbonden met: leerfuncties, leeromgeving, fysieke leeromgeving, ordening curriculum, groepssamenstelling, leerinhoud, context van het leren

Bouwsteen: sturing leerfuncties rolwisselend onderwijzen		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor sturing leerfuncties rolwisselend onderwijzen?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • O&O 	Proces naar meer zelfsturing Leerlingen zijn zich meer bewust van wat ze leren Stimuleert sociale verbondenheid	Groepsleren is niet voor alle (zorg)leerlingen geschikt Hele slimme leerlingen worden geremd door de zwakkere leerlingen	Veilig leerklimaat is noodzakelijk Peerleaders volgen scholing Lesuitval moet mogelijk zijn voor peerleaders
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Accent ligt op stapsgewijs proces naar zelfstandig leren • Groepsonderwijs • Peerleaders (bijles en mentoraat) 	Proces naar meer zelfsturing Leerlingen zijn zich meer bewust van wat ze leren Stimuleert sociale verbondenheid De kloof tussen brugklas en bovenbouw wordt minder groot (peerleaders) Certificaat voor peerleader belangrijk voor LOB Geeft vertrouwen en verantwoordelijkheid aan peerleader	Groepsleren is niet voor alle (zorg)leerlingen geschikt Hele slimme leerlingen worden geremd door de zwakkere leerlingen	
Informatie uit overige bronnen	--			

Geschiktheid voor krimp	Het begrip “klas” kan losgelaten worden. Er kan flexibeler omgegaan worden met groepen. Peerleaders geven bijles en assisteren bij mentoraat.
--------------------------------	---

Verbonden met: leerfuncties, leeromgeving, fysieke leeromgeving, ordening curriculum, groepssamenstelling, leerinhoud, context van het leren, kennisvergaring, zorg

Bouwsteen: sturing leerfuncties authentiek onderwijzen		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor sturing leerfuncties authentiek onderwijzen?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • O&O • Het eindexamen gaat steeds meer richting context van het leren • Inzet native speakers • Intersectoraal programma • Uitwisselingsprogramma 	Motiveert leerlingen, omdat het bij de werkelijkheid aansluit en engagement bevordert Leerstof beklijft beter Integratie van schoolvakken wordt bevordert Oriëntatie op loopbaan	Vereist meer organisatie voor docenten Werkdruk voor docenten	Geschikte ruimte(s) Bereidheid van ouders om als gastouder op te treden Externe contacten hebben en onderhouden Scholing voor leerlingen(met afsluitende certificaten) Je moet leerlingen vertrouwen geven in wat ze doen
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Projecten met bedrijfsleven • Inzet native speakers • Eindvoorstellingen/ opdrachten • WON-akademie • HACO (HAVO competent) • Leerlingparticipatie 	Motiveert leerlingen, omdat het bij de werkelijkheid aansluit en engagement bevordert Leerstof beklijft beter Integratie van schoolvakken wordt bevordert Oriëntatie op loopbaan Competenties aanleren, die voorbereiden op HBO Leerlingen bereiden zelf voorlichtingsavond profielkeuze voor	Vereist meer organisatie voor docenten Werkdruk voor docenten	

Informatie uit overige bronnen	--			
---------------------------------------	----	--	--	--

Geschiktheid voor krimp	--
--------------------------------	----

Verbonden met: leerfuncties, leeromgeving, fysieke leeromgeving, ordening curriculum, groepssamenstelling, leerinhoud, context van het leren, kennisvergaring, zorg

Bouwsteen: sturing leerfuncties praktijk als context		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor sturing leerfuncties praktijk als context?
Wat heeft het Sophianum?	MaS Stages Jetnet	Leren en respecteren van andere groepen mensen Wereldburger Motiveert leerlingen Bereidt voor op de maatschappij LOB	MaS gaat extra geld kosten als de subsidie stopt	Contacten moeten goed zijn Coördinator(en) noodzakelijk
Informatie van andere scholen	Project school i.s.m. bedrijfsleven WON-akademie HACO (HAVO competent)	Motiveert leerlingen LOB Bereidt voor op de maatschappij	--	
Informatie uit overige bronnen	--			

Geschiktheid voor krimp	Meer ruimte voor docent voor andere taken
--------------------------------	---

Verbonden met: leerfuncties, leeromgeving, fysieke leeromgeving, ordening curriculum, groepssamenstelling, leerinhoud, context van het leren, kennisvergaring, zorg

Bouwsteen: leeromgeving informatieomgeving		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor leeromgeving informatieomgeving?
Wat heeft het Sophianum?	Kennisoverdracht door docenten	Docenten maken informatie toegankelijker	Bevordert niet het zelfstandig leerproces van de leerling (verhoogt passieve houding van leerling)	Leerlingen moeten leren om kritisch met informatie om te gaan Informatieverwerkingsvaardigheden aanleren
Informatie van andere scholen	Actieve rol leerling bij informatieverwerking door activerende opdrachten Grote eindopdrachten als afsluiting WON-akademie	Leerlingen leren zelfstandiger te werken Informatie blijkt beter	Veel materiaal moet worden aangepast	
Informatie uit overige bronnen	Nadruk moet komen te liggen op ‘leren leren’ (APS) 21st century skills: eis van hedendaagse maatschappij (IIO)	Vorbereiden op de maatschappij	Veel materiaal moet worden aangepast	Moet in onderbouw aangeleerd worden (borduur voort op wat op de basisschool geleerd wordt)

Geschiktheid voor krimp	--
------------------------------------	----

Verbonden met: leerfuncties, sturing leerfuncties, ordening curriculum, toetsing, leerinhoud, kennisvergaring, context van het leren

Bouwsteen: leeromgeving interactieomgeving		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor leeromgeving interactieomgeving?
Wat heeft het Sophianum?	O&O Projectonderwijs PWS	Cognitieve en sociale leerwinst door kennis aan anderen te toetsen	--	Gestructureerd en doelgericht groepswork Goede organisatie van groepswork
Informatie van andere scholen	Accent op samenwerkend leren op domein of in masterclass Stromenland: samenwerking door de niveaus heen	Cognitieve en sociale leerwinst door kennis aan anderen te toetsen Samenwerking hoort bij 21st century skills Werkt activerend	Lastig voor zorgleerlingen Het past niet bij elk type docent	Keuze van goed gedefinieerde groepstaak Vorbereiding en training van leerlingen in groepswork Juiste professionele omgang tussen docent- leerling (scholing nodig) Inzet onderwijsassistent(en) zijn gewenst Passende ruimte(s) voor interactieomgeving
Informatie uit overige bronnen	--			

Geschiktheid voor krimp	Grotere groepen zijn mogelijk mits onderwijsassistenten ingezet worden
------------------------------------	--

Verbonden met: leerfuncties, sturing leerfuncties, fysieke leeromgeving, ordening curriculum, groepssamenstelling, toetsing, leerinhoud, kennisvergaring, context van het leren

Bouwsteen: leeromgeving doe- omgeving		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor leeromgeving doe- omgeving?
Wat heeft het Sophianum?	O&O Projectonderwijs Intersectoraal programma Practica Stages Deelname leerlingen externe wedstrijden	Motiveert leerlingen Bekijft beter Werkt activerend	Docent heeft assistentie nodig	Aangepaste ruimte(s) Leerlingen moeten bepaalde voorkennis hebben Leerlingen ruimte bieden in rooster voor deelname wedstrijden
Informatie van andere scholen	Grote eindopdrachten met veel aandacht voor kunst Technieklein WON-akademie Deelname leerlingen externe wedstrijden	Motiveert leerlingen Bekijft beter Werkt activerend	Docent heeft assistentie nodig	
Informatie uit overige bronnen	--			

Geschiktheid voor krimp	--
------------------------------------	----

Verbonden met: leerfuncties, sturing leerfuncties, fysieke leeromgeving, ordening curriculum, groepssamenstelling, toetsing, leerinhoud, kennisvergarig, context van het leren

Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Videolessen IIO + APS • Open ruimtes APS 	Behoud van aanbod. Meer leerlingen tegelijk bedienen Open communicatie tussen leerlingen, docenten en onderling	Toezichthouder noodzakelijk Minder geschikt voor instructie	verantwoordelijk maken voor de regels en de ruimtes.
---------------------------------------	---	---	--	--

Geschiktheid voor krimp	De ruimtes en de groepen zijn flexibeler in te zetten. Videolessen
--------------------------------	---

Verbonden met: groepssamenstelling, leermiddelen, samenwerkend leren, zelfsturing, sturing leerfuncties, leeromgeving, leerinhoud

Bouwsteen: Fysieke leeromgeving Onderdeel extern		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor fysieke leeromgeving extern?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • Buitenschoolse activiteiten • Versterkt talenonderwijs • Bibliotheek 	Breder kijken dan alleen school zelf Contacten met bedrijfsleven Informatie toegankelijker, kostenaspect (bieb)	Kostenaspect Werkdruk Stageplaatsen zijn lastig te vinden Contact met bedrijfsleven vaak persoonsafhankelijk	Iemand moet verantwoordelijk zijn voor leggen en onderhouden van contacten
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Buitenschoolse projecten in samenwerking met het bedrijfsleven Samenwerking “WON-akademie”: wetenschaps-oriëntatie • Samenwerking met Hogeschool en Universiteit • Deelname aan buitenschoolse wedstrijden 	Breder kijken dan alleen school zelf Contacten met bedrijfsleven Oriëntatie op vervolgopleiding Motiveert leerlingen Beklijft beter Werkt activerend School kan zich goed profileren		
Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking met bedrijven en instellingen • Leerlingen volgen bepaalde lessen op andere scholen APS 	Breder kijken dan alleen school zelf Contacten met bedrijfsleven Oriëntatie op vervolgopleiding Aanbod blijft breed	Kost tijd voor leerlingen en geld	Vervoer verzorgen

Geschiktheid voor krimp	samenwerking van leerlingen met externen zou goedkoper kunnen zijn voor school
--------------------------------	--

Verbonden met: groepssamenstelling, leermiddelen, samenwerkend leren, zelfsturing, sturing leerfuncties, leeromgeving, leerinhoud, kennisvergaring, context van het leren

Bouwsteen: ordening curriculum Onderdeel individueel onderwijs		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor individueel onderwijs?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • Heterogene groepen (VMBO). 	Zwakkere leerlingen hebben er baat bij.	Sterkere leerlingen presteren beter als ze in een aparte stream zitten.	Docenten moeten ontwikkeltijd krijgen om maatwerkpakket te maken.
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Maatwerk • Computergestuurd • Stroomland (Bataafs Lyceum) • Aanbieden van vakken in modulevorm (Bataafs Lyceum) 	Een leerling kan een vak op verschillende niveaus volgen. Leerlingen kunnen in hun eigen tempo werken. Biedt mogelijkheden tot niet- plaatsgebonden communicatie. Goede monitoring (via ELO). Leerlingen kunnen meer op maat begeleid worden. Leerling kan keuze maken die bij zijn interesse past Breder aanbod van vakken	Het is moeilijk om vast te stellen welk maatwerk een leerling nodig heeft. Sluit nog niet aan op eisen van vervolgonderwijs. Weinig sociale verbondenheid. Het aanbieden van een maatwerkpakket kost veel ontwikkeltijd. Vakken in modulevorm bieden geen volwaardige afsluiting (wel certificaat)	Flexibiliteit t.a.v. onderwijstijd van leerling

Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Gepersonaliseerd leren oa APS • Traditionele vernieuwingsscholen IIO • Leerlingen kiezen meer zelfstandig hun leerroute, de docent krijgt een meer coachende rol en het leerproces een meer open vorm (het leerproces ligt niet vast) 	Je kunt betere begeleiding leveren.	Weinig ervaring in Nederland (gepersonaliseerd leren) Te veel ICT werkt demotiverend.	
---------------------------------------	--	-------------------------------------	--	--

Geschiktheid voor krimp	Vakken in modulevorm aanbieden is goedkoper dan een volledig examenvak Maatwerk zorgt voor flexibiliteit in groepsgrootte, verschillende jaarlagen/niveaus door elkaar (is een mogelijkheid).
--------------------------------	--

Verbonden met: groepssamenstelling, kennisvergaring, informatieomgeving, fysieke leeromgeving, sturing leerfuncties, affectief, leermiddelen, zelfsturing, toetsing, zorg, leerinhoud

Bouwsteen: groepssamenstelling onderdeel heteroogeen		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor groepssamenstelling heteroogeen?
Wat heeft het Sophianum?	Heterogeniteit op cognitief gebied (vmbo) Bovenbouw VWO (op niveau en leerjaar)	De zwakkere lln heeft baat bij het samenwerken met sterkere leerlingen	Te grote verschillen op cognitief gebied. Sterkere lln presteert minder dan wanneer hij wel gestreamd zou worden Excellente leerlingen worden te weinig uitgedaagd Zwakke leerlingen kunnen afhaken Voor docenten is het organisatorisch ingewikkeld	Er moet voldoende materiaal beschikbaar zijn, op verschillende niveau's Inzet van klassenassistent
Informatie van andere scholen	Heterogeniteit van groepen (o.a. diverse leerjaren combineren voor bepaald vak, vakken combineren op zelfde moment in leerhuis, verschillende niveaus combineren) Stromenland (project 2 ^e klas alle niveaus)	De zwakkere lln heeft baat bij het samenwerken met sterkere leerlingen Leerlingen worden sociaal vaardig (vooroordelen kunnen verdwijnen) Geeft realistischer beeld van de werkelijkheid	Bij E-Learning duurt het lang eer de docent de lln kent, staan niet als groep, maar als individueel in bestand Voor docenten is het organisatorisch ingewikkeld	Scholing docenten noodzakelijk
Informatie uit overige bronnen	--			

Geschiktheid voor krimp	Slim combineren voorkomt te kleine groepen
--------------------------------	--

Verbonden met: zorg, leerinhoud, kennisvergaring, context van het leren, leerfuncties, sturing leerfuncties, leeromgeving, fysieke leeromgeving, ordening curriculum,

Bouwsteen: toetsing Onderdeel formatief		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor toetsing, formatief?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • Diagnostische toetsen in methodes 	Leerling gaat zelfstandig aan de slag, krijgt inzicht in eigen kennen en kunnen	Sluiten vaak niet aan bij summatieve toets	Goed functionerend ELO Leerlingen moeten goede feedback krijgen, bij diagnostische toetsen ingebouwd.
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Accent op vaardigheden leren leren. • RTTI-toetsing, als begeleidingsinstrument 	Inzicht in vorderingen van leerlingen Beter in juiste stream te plaatsen Beter te begeleiden	Veel werk en administratie	
Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Portfolio in combinatie met reflectie/assessment APS 	Leerlingen kunnen meer laten zien wat ze kunnen en kennen Werkt motiverend voor de leerlingen. Leerlingen leren reflecteren. Groeiproces wordt duidelijk. Daardoor beter te begeleiden. Eindproduct en proces sluiten beter op elkaar aan.	Veel werk voor docenten: begeleiding, beoordeling	Werkt makkelijker met ELO

Geschiktheid voor krimp	Diagnostische toetsen kunnen tijd besparen.
------------------------------------	---

Verbonden met: leerinhoud, kennisvergaring, leerfuncties, sturing leerfuncties, leeromgeving,

Bouwsteen: Toetsing onderdeel summatief		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor toetsing summatief?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • Toetsen: schriftelijk, mondeling • Presentaties • Portfolio's (Dapter) • PWS • Praktische opdrachten • Werkstuk (algemeen) 	<p>Je kunt het niveau van een leerling bepalen Je kunt leerlingen beter met elkaar vergelijken Alles elektronisch geordend: je raakt niets kwijt (Dapter)</p>	<p>Een leerling kan niet laten zien wat hij allemaal kan, omdat de docent de toetsing bepaalt. Wat zegt een cijfer?</p>	<p>Normering moet goed doordacht zijn</p>
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Resultaatgericht toetsen • Opdrachten, toetsen, presentaties • Rtti toetsing • CITO en andere genormeerde toetsen 	<p>Je kunt het niveau van een leerling bepalen Je kunt leerlingen beter met elkaar vergelijken Rtti: leerlingen reflecteren op hun prestaties</p>	<p>Een leerling kan niet laten zien wat hij allemaal kan, omdat de docent/CITO de toetsing bepaalt. Wat zegt een cijfer?</p>	
Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Geen eindexamens maar eigen erkend bewijs APS • Werkstuk als eindexamen APS 	<p>Examen sluit aan bij proces Bezinning op leerinhoud</p>	<p>Aansluiting vervolgopleiding? Juiste expertise in huis? Werkdruk</p>	<p>Normering moet goed doordacht zijn</p>

Geschiktheid voor krimp	--
------------------------------------	----

Verbonden met: leerinhoud, kennisvergaring, leerfuncties, sturing leerfuncties, ordening curriculum, leeromgeving,

Bouwsteen: zorg		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor zorg?
Wat heeft het Sophianum?	<ul style="list-style-type: none"> • Aandacht voor individuele leerling. 	Een goed functionerend zorgteam vangt veel van de problemen op.	De school is aantrekkelijk voor zorgleerlingen. Docenten hebben onvoldoende scholing gehad. Door de grote groepen kunnen de docenten niet de zorg bieden, die een individuele leerling nodig zou hebben. Een mentor is extra veel tijd aan zorgleerlingen kwijt.	Een gezamenlijke aanpak is noodzakelijk. Docenten moeten weten waar welke zorg te vinden is. Een leerplein is geen geschikte leeromgeving voor zorgleerlingen, die gevoelig zijn voor prikkels.
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgklassen. • Vaste lesassistent is aanspreekpunt voor leerlingen. • Mentor en docent hebben meer tijd om te begeleiden. 	Kleine groep, eigen lokaal, heldere structuur.		
Informatie uit overige bronnen	--			

Geschiktheid voor krimp	--
--------------------------------	----

Verbonden met: fysieke leeromgeving, affectief

Bouwsteen: leerinhoud vakoverstijgend/thematisch		Wat zijn voordelen?	Wat zijn nadelen?	Wat zijn randvoorwaarden voor vakoverstijgend/thematisch onderwijs?
Wat heeft het Sophianum?				Afstemmen ook tussen secties Alle eindtermen moeten gewaarborgd worden Blokuren, 2 x 45 minuten
Informatie van andere scholen	<ul style="list-style-type: none"> • Vakoverstijgend onderwijs. • Modules. • Masterclass (Bataafs Lyceum) • Stromenland (Bataafs Lyceum) • Deelname externe wedstrijden 	Geen 1-uursvakken meer Meerdere docenten inzetten Leerlingen zien dwarsverbanden Vaardigheden kunnen meteen bij leerinhoud toegepast worden. Dubbelingen worden voorkomen Levert meer uitdagende opdrachten op Sluit meer aan bij interesse leerling, motivatieverhogend Beklijft beter Werkt activerend	Ontwikkelen en afstemmen kost tijd	

Informatie uit overige bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Vakkenintegratie • Terugbrengen van het onderwijsaanbod tot het noodzakelijkste IAPS 	Dubbelingen worden voorkomen Efficiënter werken Leerlingen zien dwarsverbanden	Ontwikkelen en afstemmen kost tijd	
---------------------------------------	---	--	------------------------------------	--

Geschiktheid voor krimp	Vakkenintegratie
--------------------------------	------------------

Verbonden met: groepssamenstelling, kennisvergaring, samenwerkend leren, leermiddelen, sturing leerfuncties, toetsing, leerinhoud